

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

БОРИН ГАЛИНА ВАСИЛІВНА

УДК 378:373.2.011.3-51]7.021.5-053.4

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ
ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Реферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Тернопіль – 2023

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Гаврилюк Світлана Миколаївна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
професор кафедри дошкільної освіти;

доктор педагогічних наук, професор
Зданевич Лариса Володимирівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик;

доктор педагогічних наук, професор
Крутій Катерина Леонідівна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
професор кафедри дошкільної освіти.

Захист відбудеться 12 квітня 2023 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (освітній хаб, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://www.tnpu.edu.ua> та в науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Реферат розісланий 10 березня 2023 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасний освітній український соціум важливим завданням виховання дітей дошкільного віку вважає формування та розвиток їх творчих здібностей. Дошкільна освіта покликана гармонійно та цілеспрямовано готувати дитину до перспективного активного суспільно корисного життя, створивши умови для реалізації природного потенціалу кожного вихованця з опорою на загальнолюдські й національні цінності. Чинниками успішної реалізації завдань творчого розвитку дітей є: творчий, інтелектуальний потенціал мабутьних педагогів, орієнтація на уподобання дітей через реалізацію принципу «дитиноцентризму», готовність до вияву високого внутрішнього рівня самоорганізації у педагогічному колективі в інтересах кожної дитини.

Художньо-конструктивна діяльність реалізує потребу вихованця в самовираженні за допомогою різноманітних засобів (приладів та матеріалів) задля набуття досвіду власного творчого перетворення дійсності, активізації уяви і фантазії, мислення, розвитку інтелектуальних і естетичних почуттів; сприяє повноцінному розвитку дітей дошкільного віку (естетичне, розумове, трудове, екологічне, фізичне виховання дітей; сенсомоторний розвиток; розвиток усіх психічних процесів; підготовка дитини до навчання у школі); сприяє формуванню компетентностей дошкільників (предметно-практична, технологічна, мистецько-творча, особистісна, ігрова, логіко-математична, сенсорно-пізнавальна, дослідницька, мовленнєва, природничо-екологічна). У процесі художньо-конструктивної діяльності у дітей формуються такі якості особистості: ініціативність, допитливість, самостійність, розумова активність; вони осмислюють значення нових слів, понять, форм, просторових відношень, кольорів та їх відтінків; удосконалюють способи власних висловлювань під час спостережень за предметами та явищами, обстеження предметів; навчаються свідомо регулювати власні дії; формують уміння організовувати самостійну творчу діяльність тощо. Відтак заклади дошкільної освіти (ЗДО) є первинною ланкою неперервної системи освіти України, організація якої базується на чинних нормативно-правових документах: Законі України «Про освіту» (2017), Законі України «Про дошкільну освіту» (2021), Положенні про дошкільний заклад освіти (оновлені зміни від 27.01.2021), Базовому компоненті дошкільної освіти (2021).

Задля належного формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку вихователь ЗДО повинен мати стале креативне педагогічне мислення, володіти моделлю продуктивного художньо-конструктивного пізнання і впроваджувати це у своїй діяльності. Освітній процес у закладі вищої освіти (ЗВО), який передбачає формування навичок успішної роботи з дітьми, є складним системним утворенням, функціонування якого залежить від соціально-педагогічних чинників та передбачає вдосконалення всієї освітньої роботи у ЗВО завдяки активізації процесів самовиховання у здобувачів освіти та актуалізації професійної науково-педагогічної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

Обґрунтування освітньо-наукової парадигми професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах реформування системи вищої педагогічної освіти України потребувало вивчення кола проблем, як-от: особливості професійної підготовки

майбутніх вихователів ЗДО (Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, С. Гаврилюк, К. Данилишина, Н. Делікатна, І. Дичківська, С. Жейнова, Л. Зданевич, А. Івершинь, К. Крутій, Н. Лисенко, О. Літченко, О. Монке, О. Половіна, Т. Поніманська, О. Сухорукова, Х. Шапаренко, К. Щербакова, І. Ядешко та ін.); реалізація моделей, стратегічних напрямів, концептуальних методологічних підходів в освітньому процесі ЗВО (А. Авдєєва, О. Аніщенко, І. Бех, О. Вишневський, С. Гончаренко, М. Горlach, М. Євтух, І. Зязюн, О. Кокун, В. Кремень, В. Моляко, Н. Кузьмінська, О. Пехота, Г. Сазоненко, В. Семиченко, Г. Терещук, В. Чайка, М. Ярмаченко та ін.); психолого-педагогічні проблеми формування художньо-конструктивних умінь та навичок здобувачів освіти педагогічних спеціальностей (Н. Голота, Т. Єськова, Т. Котелянець, Ю. Малежик, С. Матвієнко, О. Попович, К. Щербакова); моделі розвитку особистості майбутнього педагога, зокрема вихователя ЗДО (О. Вишневський, А. Кучерявий, С. Єлканова, В. Моляко, Н. Ничкало, В. Розіна, Г. Падалка, Ю. Тодорцева, В. Семиченко, М. Ярмаченко та ін.).

Незважаючи на ґрунтовні педагогічні дослідження вітчизняної науки з професійної підготовки майбутніх педагогів, наразі відсутній цілісний аналіз проблеми підготовки здобувачів освіти до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Відтак актуальними є шляхи вирішення проблем вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО відповідно до суспільно-політичних викликів, потреб сучасного суспільства.

Вагомим компонентом структурно-функціональної моделі системи професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО є формування готовності до художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Реалізацію цієї мети спрямовано на подолання низки суперечностей:

1) між потребою здійснювати власну художньо-дизайнерську діяльність в умовах ЗДО та недостатньою вмотивованістю здобувачів освіти щодо набуття ними відповідних знань та вмінь;

2) між потребою оволодіння необхідними методами та прийомами для формування художньо-конструктивної діяльності дошкільників в ЗДО та недостатньою готовністю майбутніх вихователів до здійснення означеного виду діяльності;

3) між недостатнім розвитком власних потенційних можливостей здобувачів освіти щодо належного набуття ними художньо-конструктивних компетентностей та важливістю здійснення педагогом означеної діяльності задля повноцінного успішного розвитку дошкільників;

4) між потребою у застосуванні художньо-конструктивних знань та вмінь у динамічних умовах практичної діяльності та усталеними (традиційними) формами й методами навчання у ЗВО;

5) між необхідністю формування здобувачами освіти відповідних якостей особистості та недостатнім усвідомленням ними їх значення для професійного саморозвитку.

Актуальність проблеми, недостатня дослідженість особливостей підготовки майбутніх вихователів ЗДО до формування та розвитку дітей дошкільного віку засобами художньо-конструктивної діяльності зумовили вибір теми дисертації

«Підготовка майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане відповідно до плану комплексних програм науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Особистісно-професійний розвиток педагога в процесі підготовки до інноваційної діяльності» (номер державної реєстрації 0114U003081) та «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх педагогічних та керівних кадрів до інноваційної діяльності в закладах освіти» (державний реєстраційний номер 0120U101844). Тему роботи затверджено Вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 11 від 24 травня 2022 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – система професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

Мета дослідження полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей 4-6-річного віку.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу науково-методичних джерел з'ясувати сутність базових понять дослідження, дослідити структуру та особливості художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

2. Визначити напрями вдосконалення підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

3. Охарактеризувати компоненти підготовки та визначити критерії, показники, рівні готовності майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дошкільників.

4. Розробити структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

5. Обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

6. Експериментально перевірити ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

Провідна ідея дослідження полягає в тому, що в умовах модернізації сучасного українського освітнього простору підготовка майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей буде ефективною за умови створення цілісної системи, яку спрямовано на використання культурних, духовних, мистецьких традицій українського народу з урахуванням особливостей художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Система професійної підготовки майбутніх

вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку має стати одним з пріоритетних напрямів професійної підготовки, елементом самореалізації у професійній діяльності й конкурентоздатності. Художньо-конструктивна діяльність є потужним засобом повноцінного різностороннього розвитку дітей дошкільного віку, активізації їхньої творчості. Системне формування професійних компетентностей майбутніх вихователів потребує інтегративності освіти, спрямованої на розвиток потенційних можливостей здобувачів освіти задля належного набуття ними художньо-конструктивних умінь та навичок, усвідомлення важливості здійснення педагогом означеної діяльності задля повноцінного успішного розвитку майбутньої особистості.

Концепція дослідження базується на методологічному, теоретичному та технологічному концептах.

Методологічний концепт є фундаментальним підґрунтям процесу пізнання та синтезує особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, системний, аксіологічний, культурологічний підходи до розуміння сутності досліджуваної проблеми. Положення та принципи виокремлених підходів окреслюють стратегію удосконалення системи професійної підготовки вихователів ЗДО на засадах усвідомлення важливості підготовки здобувачів освіти до художньо-конструктивної діяльності з вихованцями; сприяють виявленню та подоланню суперечностей, актуалізації рушійних сил перебігу освітнього процесу закладу вищої педагогічної освіти. Методологію вирішення проблеми дослідження спрямовано на взаємодію фундаментальних наукових принципів:

– системності, що дає змогу характеризувати підготовку майбутніх вихователів ЗДО до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку як цілісний педагогічний процес, який складається із взаємопов'язаних частин, кожна з яких реалізовує власні функції та завдання;

– функціональності, який передбачає конкретизацію та диференціацію функцій професійної підготовки здобувачів освіти до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку (організаційна, освітня, розвивальна, виховна, діагностична, коригувальна, моделювальна, мобілізаційна, трансформаційна, прогностична), їхню реалізацію в освітньо-розвивальному процесі закладу ЗВО;

– полісуб'єктності, що відображає: єдність діяльнісного та особистісно орієнтованого аспектів із позиції готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування художньо-конструктивної діяльності дошкільників; результат цілісної професійно-педагогічної підготовки; сформованість фахової компетентності; спосіб творчої самореалізації, поєднання психолого-педагогічних і психорефлексійних характеристик здобувача освіти;

– аксіологічності, що відображає універсальність і фундаментальність особистісно орієнтованих цінностей, єдність мети, завдань та засобів, пріоритет ідеї творчості й свободи; дає змогу виділити ціннісно-гуманістичні функції освіти: розвиток духовних сил, професійно-особистісних якостей; забезпечення можливостей самореалізації; оволодіння засобами досягнення особистої автономії, відчуття успіху, радості; створення умов для утвердження творчої індивідуальності, розкриття власного духовного потенціалу.

Теоретичний концепт визначає сукупність вихідних положень, дефініцій та теорій, які уможлиблюють розуміння сутності досліджуваного явища: системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, її особливостей та функцій; готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності; структурно-функціональної моделі системи професійної підготовки здобувачів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; педагогічні умови як компонент ефективного функціонування системи професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти тощо. Теоретичний концепт спрямовано на реалізацію загальних (*інноваційності, визнання самоцінності особистості, гуманізації освітнього процесу в ЗДО, індивідуалізації в організації освітнього процесу, співробітництва, співтворчості, діалогізації професійного педагогічного процесу*) та специфічних (міждисциплінарного підходу, позитивного емоційного фону навчання, самовибудовування (дисипації) творчих здібностей, урахування зони найближчого розвитку в напрямі здобуття здобувачами освіти власних художньо-конструктивних умінь та навичок, діяльнісного підходу, реалізації теорії етноестетики) принципів.

Технологічний (практичний) концепт забезпечує дієвість системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, засобів її ефективної реалізації (змісту, форм та методів, засобів навчання, реалізації педагогічних умов). Практичний аспект концепції спрямовано на актуалізацію освітньо-розвивальної, предметно-навчальної, етноестетичної, професійно-суб'єктної, художньо-конструктивної фахової підготовки здобувачів освіти. Він складається з інтегративних і взаємодоповнювальних впливів (прямих і опосередкованих) на формування особистості майбутнього вихователя.

Реалізація окреслених концептуальних підходів дає змогу представити підготовку майбутніх вихователів ЗДО як науково обґрунтовану систему педагогічних дій і заходів, яку побудовано з урахуванням особливостей творчої художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, навчальної діяльності здобувачів освіти, умов майбутньої професійної діяльності, педагогічних закономірностей і принципів, педагогічних умов (формування позитивної мотивації для організації художньо-конструктивної діяльності як засобу різнобічного виховання й розвитку дошкільників; інтеграції змісту навчальних дисциплін щодо формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; моделювання майбутньої художньо-конструктивної діяльності з вихованцями; залучення майбутніх педагогів до художньо-конструктивної діяльності з дітьми у процесі проходження педагогічної практики; забезпечення належного креативного середовища задля формування готовності до проведення занять з художньої праці в ЗДО) тощо.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що якість професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО підвищиться за умови, якщо одним із її чинників буде науково-методично обґрунтована система формування готовності майбутніх вихователів до художньо-конструктивної діяльності в ЗДО, яка містить мету та завдання, специфічні зміст та засоби підготовки, форми, методи та прийоми, критерії та показники результативності. Це сприятиме підвищенню рівня готовності

майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах бакалаврату. Запропонована система ґрунтується на інтеграції системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного підходів, які визначають методологічну основу досліджуваної проблеми.

Загальна гіпотеза конкретизується в положенні про підвищення якості підготовки здобувачів освіти, якщо:

1) професійну підготовку майбутніх вихователів забезпечувати на основі взаємодії особистісно-мотиваційного, освітньо-інтегративного, діяльнісного, рефлексивно-оцінювального компонентів підготовки до формування художньо-конструктивної діяльності в умовах ЗДО;

2) спроектувати структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО, у процесі реалізації якої створюватимуться умови для самореалізації здобувачів освіти, розвитку їхніх творчих здібностей засобами художньо-конструктивної діяльності;

3) визначити ефективні педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів ЗДО до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку з подальшою їх реалізацією в освітньо-розвивальному середовищі ЗДО;

4) поетапно, послідовно й оперативно здійснювати оцінювання ефективності розробленої системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку задля своєчасного внесення коректив у зміст та методику професійної підготовки.

Методологічну основу дослідження становлять законодавчо-нормативні документи про перспективи розвитку та реформування системи освіти, провідні положення, базові принципи теорії наукового пізнання (об'єктивність, науковість, інтегративність, діалектичність, історизм); теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності; класичні та інноваційні теорії освітньої діяльності, які забезпечують моделювання та проектування процесів, об'єктів, явищ в освіті, засвоєння знань на належному науково-методичному рівні; дидактичні концепції особистісно орієнтованого, освітньо-розвивального, дослідного, комбінованого, проблемного, контекстного, діалогічного, інтегрованого навчання; філософські, психологічні та педагогічні положення про сутність особистості, вияв її активності, самостійності в освітній і самоосвітній діяльності; принципи здійснення наукового педагогічного дослідження, загальнодидактичні принципи, концепція моделювання складних педагогічних об'єктів, процесів і систем.

Нормативно-правову основу дослідження становлять: Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2021 року), який спрямовує зусилля педагогів на розвиток творчого потенціалу дитини; законодавчі і нормативно-правові документи: Закон України «Про дошкільну освіту» (2021), Закон України «Про освіту» (2017), Положення про дошкільний заклад освіти (оновлені зміни від 27.01.2021); Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – Освіта, спеціальність 012 – Дошкільна освіта (2019); Наказ МОН України № 446 (від 20.04.2015 р.) «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину в дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності»; комплексні та парціальні освітні програми для дітей дошкільного віку («Українське

дошкілля», «Дитина», «Я у Світі», «Впевнений старт», «Соняшник», «Оберіг», «Дитина в дошкільні роки», «Світ дитинства», «Радість творчості», «Кольорові долоньки» та ін.); Наказ МОН (від 19.12.2017 № 1633) про Примірний перелік ігрового та навчально-дидактичного обладнання для ЗДО, зокрема розділ «Трудова діяльність», підрозділ «Художня праця», що містить перелік необхідного обладнання, який доцільно застосовувати для художньо-конструктивної діяльності дітей четвертого-п'ятого та шостого-сьомого років життя.

Теоретичною основою дослідження є ідеї та положення про:

– *вплив художньо-продуктивної та конструктивної діяльності на розвиток дітей дошкільного віку* (Н. Голота, Ю. Демидова, Т. Єськова, В. Журенко, А. Івершинь, Л. Калуська, Т. Комарова, А. Костак, Н. Котелянець, Ю. Котелянець, Т. Молнар, О. Пискун, Т. Поніманська, О. Попович, Н. Сакуліна, О. Сухорукова, О. Удіна, А. Федорович та ін.);

– *розвиток творчості здобувачів освіти під час вивчення ними навчальних дисциплін* (С. Гаврилюк, М. Гальченко, І. Зязюн, О. Ємчик, В. Іванова, А. Івершинь, І. Кадієвська, А. Кучерявий, О. Лехновська, О. Літіченко, І. Листопад, О. Листопад, В. Ляпунова, Л. Міщиха, В. Моляко, В. Москалець, Н. Ничкало, Г. Падалка, І. Синякова, В. Сухомлинський, Р. Скульський, П. Стефаненко, Н. Якса та ін.);

– *особливості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти* (Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, О. Богініч, С. Гаврилюк, Н. Гавриш, К. Данилишина, І. Дичківська, Л. Зданевич, А. Івершинь, О. Квас, Г. Костишина, К. Крутій, Н. Лисенко, О. Літіченко, В. Ляпунова, Л. Машкіна, Н. Ничкало, О. Половіна, Т. Поніманська, О. Сухорукова, В. Чайка, Х. Шапаренко, К. Щербакова, І. Ядешко та ін.);

– *особливості підготовки майбутніх педагогів до керівництва художньою працею дітей дошкільного віку та формування художньо-конструктивних умінь студентів педагогічних спеціальностей* (Н. Голота, Т. Єськова, Т. Котелянець, Ю. Малежик, С. Матвієнко, О. Попович, К. Щербакова та ін.).

Реалізацію поставлених завдань було здійснено з використанням комплексу **методів дослідження:**

– *теоретичних:* аналіз педагогічних, філософських, мистецтвознавчих, культурологічних, психологічних наукових джерел, нормативних освітніх документів, науково-методичних і навчальних видань, в яких висвітлено проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема вихователів ЗДО; порівняння, системний та функціональний аналізи, моделювання, класифікація, узагальнення та систематизація теоретико-методологічних засад – задля з'ясування сучасного стану професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в теорії та практиці підготовки майбутніх фахівців, обґрунтування напрямів та розробки структурно-функціональної моделі системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; окреслення педагогічних умов означеної підготовки, удосконалення змісту, добору відповідних форм та методів творчої художньо-конструктивної діяльності здобувачів вищої освіти та дітей дошкільного віку;

– *емпіричних*: (пряме, довготривале, фіксоване спостереження – для виявлення та аналізу особливостей художньо-конструктивної діяльності майбутніх вихователів; узагальнення незалежних характеристик, експертні оцінки, бесіди, інтерв'ю, контрольні та творчі роботи, анкетування, тестування – для з'ясування реального рівня професійної підготовки здобувачів освіти; педагогічний експеримент (пошуковий, констатувальний, формувальний, контрольний) – для перевірки ефективності системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку;

– *методи статистичної обробки отриманих даних* педагогічного експерименту для підтвердження достовірності результатів та доведення ефективності системи професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Мукачівському державному університеті, Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». В експериментальній роботі взяли участь 635 здобувачів освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти): 47 вихователів ЗДО, 36 викладачів фахових дисциплін.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– обґрунтовано концепцію професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку на методологічному (синтез компетентнісного, системного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, культурологічного, аксіологічного підходів), теоретичному (містить характеристику низки дефініцій, мету та завдання, функції, які реалізуються на основі загальних та специфічних принципів) і технологічному (охоплює комплекс засобів формування готовності здобувачів освіти до художньо-конструктивної діяльності в закладі дошкільної освіти; реалізує взаємодію компонентів підготовки, етапи, критерії та показники, рівні, педагогічні умови) концептах;

– спроектовано й теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, яка відображає: мету та завдання; взаємодію компонентів підготовки до формування художньо-конструктивної діяльності в умовах ЗДО (особистісно-мотиваційного, освітньо-інтегративного, діяльнісного, рефлексивно-оцінювального); методологічні підходи до побудови освітнього процесу в ЗВО, які забезпечують спрямованість майбутніх вихователів на підготовку до належного керівництва художньо-конструктивною діяльністю дітей дошкільного віку (системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного); принципи підготовки (специфічні: міждисциплінарного підходу, позитивного емоційного фону навчання, самовибудовування (дисипації) творчих здібностей, урахування зони найближчого розвитку в напрямі здобуття студентами власних художньо-конструктивних умінь та навичок, діяльнісного підходу, реалізація теорії етноестетики); функції

(організаційна, освітня, розвивальна, виховна, діагностична, коригувальна, моделювальна, мобілізаційна, трансформаційна, прогностична); сукупність взаємопов'язаних педагогічних умов підготовки; етапи підготовки (ознайомлювальний, фундаментально-базовий, діяльнісний, завершальний); зміст підготовки здобувачів освіти; критерії та показники готовності (мотиваційний, пізнавально-когнітивний, конативно-едукативний, рефлексивно-коригувальний); рівні готовності майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку за кожним із критеріїв відповідно; результат (готовність до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку);

– обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку (формування позитивної мотивації для організації художньо-конструктивної діяльності як засобу різнобічного виховання й розвитку дошкільників; інтеграція змісту навчальних дисциплін щодо формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; моделювання майбутньої художньо-конструктивної діяльності з вихованцями; залучення майбутніх педагогів до художньо-конструктивної діяльності з дітьми у процесі проходження педагогічної практики; забезпечення належного креативного середовища задля формування готовності до проведення занять з художньої праці в ЗДО);

– охарактеризовано особливості та структуру художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах ЗДО, яка відображає взаємодію: специфічних принципів організації художньо-конструктивної діяльності дітей (самостійний вибір матеріалів та засобів, відповідна професійна підготовка вихователів в контексті художньої праці та основ дизайну, організація розвивального середовища); видів художньо-конструктивної діяльності (робота з папером та картоном; робота з тканинами та нитками; робота з природними матеріалами та матеріалами, що були в ужитку); способів організації художньо-конструктивної діяльності (створення виробів за зразком; моделлю; аналогією; коментарем; темою; задумом; умовами; уявою) з дітьми дошкільного віку; компетентності, які формуються в дітей дошкільного віку комплексом освітніх засобів, в тому числі і художньо-конструктивною діяльністю дітей (предметно-практична, технологічна; мистецько-творча; особистісна, ігрова, логіко-математична; сенсорно-пізнавальна; дослідницька; мовленнєва, природничо-екологічна); напрями впливу художньо-конструктивної діяльності на повноцінний розвиток особистості: естетичне, розумове, трудове, екологічне, фізичне виховання дітей; сенсомоторний розвиток; розвиток усіх психічних процесів; підготовка дитини до навчання у школі; форми організації художньо-конструктивної діяльності дошкільників: заняття з художньої праці, образотворчого мистецтва, самостійна художньо-продуктивна діяльність дітей, ігрова діяльність, екскурсії, виставки; методи організації художньо-конструктивної діяльності дітей (пояснення, коментування, демонстрування порядку виконання дій, правил, способів виконання конструкції, технічних прийомів роботи та художньо-естетичного оформлення виробу; аналіз та оцінка художньо-конструктивного процесу; ігрові методи).

Уточнено зміст понять «художня праця дітей дошкільного віку», «художньо-конструктивна діяльність дітей дошкільного віку», «готовність майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку», «система професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку».

Подальшого розвитку набули: окремі питання методик навчання дисциплін художньо-естетичного циклу, виховання та розвитку майбутньої особистості, які зумовлені потребою врахування специфіки готовності здобувачів вищої освіти до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; методичні підходи до створення освітньо-розвивального простору ЗВО.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в упровадженні в освітній процес ЗВО системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дошкільників, комплексу традиційних та інноваційних форм, методів організації освітньої діяльності, створення належного освітньо-розвивального середовища задля розвитку творчості здобувачів освіти засобами художньо-конструктивної діяльності в аудиторних умовах та під час самостійної позааудиторної роботи, належного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Практичний аспект реалізації означеної системи професійної підготовки охоплює: комплекс професійно орієнтованих дисциплін зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» і дисциплін художньо-естетичного циклу («Основи образотворчого мистецтва з методикою викладання зображувальної діяльності дітей», «Декоративне мистецтво», «Художня праця та основи дизайну»). Основні науково-теоретичні положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційному дослідженні, можуть бути використані для навчально-методичного забезпечення процесу формування професійної готовності майбутніх вихователів ЗДО. Матеріали навчально-методичного посібника «Художньо-конструктивна діяльність майбутніх вихователів ЗДО у змісті професійної підготовки» слугуватимуть у різних формах (курси підвищення кваліфікації, методичні об'єднання вихователів ЗДО), під час підготовки майбутніх педагогів, які навчаються за освітньою програмою «Дошкільна освіта». Матеріали дисертації також можуть бути використані в процесі написання здобувачами освіти курсових, бакалаврських та магістерських робіт, під час проведення науково-методичних семінарів, укладання навчальних і робочих програм, у подальших наукових дослідженнях.

Упровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в практику підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23 від 20 жовтня 2022 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 370-33/03 від 19 травня 2022 р.), Мукачівського державного університету (довідка № 1443 від 19 вересня 2022 р.), Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 2033/31/1 від 05 грудня 2022 р.).

Особистий внесок здобувача. Представлені в дисертаційному дослідженні наукові положення одержані автором самостійно. Особистим внеском в опублікованих у співавторстві працях є висвітлення: [21] – реалізації етноестетичного компонента культурологічного підходу під час художньо-конструктивної діяльності здобувачів освіти у ЗДО; [25] – специфіки професійної підготовки майбутнього вихователя ЗДО до формування предметно-практичної компетентності дітей дошкільного віку через міждисциплінарну інтеграцію; [28] – потенційних можливостей реалізації аксіологічного підходу у професійній підготовці майбутніх вихователів ЗДО до художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; [26] – особливостей підготовки майбутніх вихователів до організації майстер-класів художньо-конструктивного змісту з дітьми дошкільного віку; [4] – інновацій у підготовці майбутніх педагогів з позиції методологічних підходів; [5] – потенційних можливостей використання інтерактивних методів під час навчання студентів у ЗВО; [6] – специфіки застосування сучасних інноваційних практик у професійній підготовці майбутніх педагогів; [34] – особливостей художньо-естетичного виховання старших дошкільників; [36] – специфіки художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва в освітньому просторі ЗДО; [37] – етноестетичного компонента щодо моделювання змісту трудового виховання старших дошкільників в умовах ЗДО; [45] – особливостей формування позитивної мотивації здобувачів освіти щодо керівництва художньо-конструктивною діяльністю дітей дошкільного віку у процесі професійної підготовки; [46] – специфіки підготовки майбутніх вихователів до творчої художньо-конструктивної діяльності з дошкільниками на основі культурологічного підходу. Ідеї співавторів у дисертаційному дослідженні не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів дослідження здійснювалася на семінарах та науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Оновлення змісту професійної освіти майбутніх педагогів ДНЗ і ЗОШ I ступеня: парадигми XXI сторіччя» (Берегово, 2011 р.); «Етнопедагогіка: діалог культур» (Хмельницький, 2012 р.); «Народні звичаї, традиції та обряди у просторі сучасної полікультурної освіти дітей та молоді» (Івано-Франківськ–Львів, 2013 р.); «Актуальні проблеми та перспективи підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах інтеграції України в освітній Європейський простір» (Чернівці, 2015 р.); «Підготовка майбутнього педагога до професійної діяльності в умовах трансформації суспільного устрою та інтегрування України в Європейський освітній простір» (Івано-Франківськ–Коломия, 2016 р.); «World Science in 2016: Results» (Морісвіль, США, 2017 р.); «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (Луцьк, 2017 р.); «Science, innovations and education: problems and prospects» (Токіо, Японія, 2022 р.); «Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти та суспільства» (Полтава, 2022 р.); «International scientific innovations in human life» (Манчестер, Великобританія, 2022 р.); «Modern research in world science» (Львів, 2022); *всукраїнських* – «Дошкільна і початкова освіта: досягнення, проблеми, перспективи (Мукачево, 2012 р.); «Соціальні трансформації у кризовий період» (Вінниця, 2017 р.); «Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти» (Бердянськ, 2017 р.); «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (Івано-Франківськ, 2017 р.); «Професійна підготовка фахівців у вимірі освітніх реалій» (Івано-Франківськ 2018 р.); «Розвиток особистості

молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (Івано-Франківськ, 2018 р.); «Освіта дітей дошкільного віку у соціокультурному просторі» (Хмельницький, 2019 р.); «Актуальні проблеми виховання, розвитку та навчання дітей передшкільного віку крізь призму освіти для сталого розвитку» (Хмельницький, 2019 р.); «Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика» (Луцьк, 2020 р.); «Управління якістю науково-дослідницької діяльності у закладах вищої та фахової передвищої освіти в умовах воєнних реалій» (Одеса, 2022 р.); *регіональних* – «Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»» (Івано-Франківськ, 2020 р.); «Матеріали звітної конференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»» (Івано-Франківськ, 2021 р.).

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 51 праці, з яких: 1 – одноосібна монографія; 2 розділи у колективних монографіях; 2 навчально-методичних посібники, 27 наукових статей (з них – 7 у співавторстві), у тому числі 3 статті у закордонних наукових періодичних виданнях, віднесених до наукометричної бази Web of Science; 24 статті у наукових фахових виданнях України; 16 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій і семінарів.

Матеріали дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук «Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку» зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, захищеної в 2009 році у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (574 найменування на 56 сторінках, із них 64 – іноземними мовами) та 11 додатків на 76 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 540 сторінок, з них основний текст роботи – 384 сторінки. Ілюстративний матеріал поданий у 18 таблицях і 5 рисунках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу дослідження; представлено концепцію професійної підготовки, у якій синтезовано методологічний, теоретичний, технологічний концепти, методи дослідження; охарактеризовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів наукового пошуку, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «**Художньо-конструктивна діяльність як об'єкт педагогічного дослідження та компонент професійної підготовки майбутніх вихователів**» проаналізовано особливості художньо-конструктивної діяльності (ХКД) дітей дошкільного віку, охарактеризовано передумови та особливості формування ХКД дошкільників, здійснено аналіз освітніх документів, у яких відображено зміст ХКД вихованців, окреслено напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО у руслі означеної проблеми.

З'ясовано такі особливості ХКД дітей дошкільного віку: її організація потребує реалізації педагогом особистісно-діяльнісного підходу щодо налагодження взаємодії з дітьми дошкільного віку; ХКД дітей притаманний активний, емоційно насичений, часто непередбачуваний зміст; вона базується на урахуванні вікових, індивідуальних особливостей дітей; неабияке значення в організації ХКД має особистість педагога, тематичне планування, узгоджене з розділами чинної програми, за якою працює ЗДО, методами, формами та засобами роботи з дітьми, тематикою організації занять, умовами задля повноцінного розвитку майбутньої творчої особистості. У процесі ХКД забезпечується різнобічне пізнання предметів та реалізовується інтегративний підхід через об'єднання художньої праці із суміжними розділами програми (з ознайомленням дітей з образотворчим та декоративним мистецтвом, логіко-математичним розвитком, ознайомленням дітей із природою, суспільним довкіллям, розвитком мовлення, народознавством, також з ігровою, музичною, театралізованою, хореографічною та іншими видами діяльності, що сприяє повному, оптимальному досягненню результату.

Виокремлено характерні аспекти творчого компонента ХКД дошкільників: орієнтаційний – потребує створення умов, за яких майбутня особистість зможе більш глибоко відчувати та розкрити свої приховані творчі можливості; творчо-перетворювальний – потребує реалізації діяльнісного підходу щодо організації творчої праці, оскільки всі важливі особистісні характеристики, а також уміння формуються лише в процесі активної діяльності особистості; особистісно-креативний – характеризується як внутрішня потреба у творчій реалізації внутрішнього потенціалу дитини у художньо-конструктивній діяльності. Творча діяльність породжує якісно нове, відрізняється неповторністю, оригінальністю. Необхідно завжди відштовхуватись від зони найближчого розвитку вихованця, виявляти в його ХКД якісно «неповторне», «оригінальне» чи «унікальне» насамперед очима самого педагога, прагнути бачити творчий світ очима дитини. Ступінь новизни продуктів творчої діяльності дошкільника варіюється в межах індивідуального особистісного розвитку дитини, а його креативність характеризується своєрідною умовністю новизни, в якій результативним є сам процес ХКД, а згодом – і його цінність.

Розроблено структуру ХКД дітей дошкільного віку в умовах ЗДО, яка відображає взаємодію: мети та завдань (формування ХКД дітей дошкільного віку, сприяння повноцінному розвитку дітей дошкільного віку, здійснення педагогічного впливу на дитину для формування потреби її самовираження за допомогою різних засобів (приладів та матеріалів), для набуття нею досвіду власного творчого перетворення дійсності, активізації її уяви і фантазії, мислення, розвитку інтелектуальних і естетичних почуттів), специфічних принципів організації ХКД дітей; видів; компетентностей, які формуються в дітей дошкільного віку комплексом освітніх засобів у ЗДО, в тому числі і ХКД дітей; напрямів впливу ХКД на повноцінний розвиток особистості; способів організації ХКД (виконання виробів за зразком; моделлю; аналогією; коментарем; темою; задумом; умовами; уявою) з дітьми дошкільного віку; форм організації художньо-конструктивної діяльності дошкільників: заняття з художньої праці, образотворчого мистецтва, самостійна художньо-продуктивна діяльність дітей, ігрова діяльність, екскурсії, виставки та ін.; методів формування ХКД дітей.

Підготовка майбутніх вихователів до формування ХКД дітей 4-6-річного віку здійснюється в різних напрямках: 1) художньо-конструктивна діяльність дітей дошкільного віку, яка передбачає проведення занять, екскурсій, організацію виставок робіт дітей, організацію самостійної ХКД дітей, роботу з батьками; 2) власна ХКД педагога: виготовлення різних дидактичних матеріалів для занять, ігор, атрибутів до свят; дизайнерська діяльність: естетичне оформлення помешкання ЗДО, майданчика для ігор, ділянки ЗДО.

З'ясовано роль ХКД дошкільників у їх естетичному, трудовому, моральному, екологічному вихованні. Уточнено, що майбутнім вихователям у процесі підготовки до планування та керівництва ХКД з дошкільниками слід бути готовими до реалізації таких завдань: урахувуючи психолого-фізіологічний, соціально-економічний аспекти, здійснювати керівництво ХКД дітей на основі особистісно-діяльнісного підходу, педагогічно обґрунтовуючи вибір доцільних форм, засобів та методів роботи; сприяти формуванню художньо-естетичних інтересів дошкільників, забезпечуючи належні педагогічні умови для повноцінного розвитку майбутньої творчої особистості; брати участь у розробці й реалізації освітніх програм, використовуючи сучасні технології виховання й розвитку дітей у художньо-естетичному напрямі; активно співпрацювати з батьками дітей; забезпечувати проведення занять із додержанням правил організації освітньої та творчої діяльності у процесі користування різноманітними приладами та інструментами.

У другому розділі «**Теоретико-методологічні засади і концепція професійної підготовки майбутніх вихователів до художньо-конструктивної діяльності в закладі дошкільної освіти**» обґрунтовано теоретико-методологічні засади та концепцію професійної підготовки здобувачів освіти в означеному аспекті, охарактеризовано способи творчого розвитку майбутніх вихователів в освітньому процесі ЗВО: допомога майбутнім педагогам в усвідомленні чинників, які впливають на творчу ХКД дітей в ЗДО; формування позитивної мотивації на продуктивну творчу взаємодію, усвідомлення специфіки ХКД з дошкільниками; спонукання здобувачів освіти по-новому підходити до вирішення того чи іншого питання на основі діяльнісного підходу; розвиток і самовдосконалення художньо-естетичної культури майбутніх педагогів у процесі становлення їхньої педагогічної культури; оволодіння сучасними педагогічними технологіями, які б сприяли реалізації здобувачами освіти завдань ХКД дітей в умовах ЗДО; створення належного креативного середовища у процесі оволодіння майбутніми фахівцями змістом навчальних дисциплін; активізація постійної активності майбутніх вихователів через включення в зміст професійної підготовки завдань, спрямованих на формування творчого мислення; презентація здобувачами освіти творчих ідей, виставка робіт, виготовлених власноруч, створення творчих композицій із різних матеріалів тощо; моделювання форм ХКД дітей дошкільного віку; врахування індивідуальних можливостей та особливостей майбутніх вихователів під час їхньої творчої діяльності.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять такі основні підходи.

Компетентнісним підходом передбачено урахування особистісної та професійної складової майбутнього фахівця, оскільки професійна компетентність є складним особистісним інтегративним утворенням, структура якого містить знання, уміння та навички, якість здобуття яких відбувається за наявності належної мотивації. Професійну педагогічну компетентність розглядаємо як інтегративну особистісну

характеристику випускника ЗВО, елементи якої є взаємозумовленими категоріями та містять когнітивну, діяльну, особистісну, а також мотиваційну, морально-етичну, поведінкову, соціальну складові. Формуючи на етапі професійної підготовки фахові компетентності майбутніх вихователів до організації ХКД дітей дошкільного віку, слід орієнтуватися на такі: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні цінності і досягнення суспільства; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; здатність до міжособистісної взаємодії; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність до розвитку в дітей дошкільного віку базових якостей особистості (самостійності, креативності, ініціативності, довільності, свободи поведінки, самосвідомості, самоповаги, самооцінки); здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку (любви до рідної мови, рідного міста; інтересу і поваги до національних традицій, свят, звичаїв, обрядів); здатність формувати в дітей дошкільного віку елементарні уявлення про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвід самостійної творчої діяльності; здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-продуктивною (образотворчою) діяльністю дітей дошкільного віку; здатність до саморозвитку, самоосвіти, до неперервності в освіті щодо постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки. Відповідно до означених компетентностей посилюється спрямованість освітнього процесу ЗВО на підготовку здобувачів освіти до формування ХКД дітей дошкільного віку засобами художньої праці та основ дизайну, відбувається оволодіння майбутніми вихователями фаховими знаннями з педагогіки, психології загальної та інших навчальних дисциплін, формуються відповідні уміння і навички, ключові компетентності, спрямовані на вияв готовності здобувачів освіти до формування ХКД дошкільного віку.

Системний підхід дав змогу окреслити структуру і компоненти підготовки та їхні взаємозв'язки, розробити структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів в означеному аспекті, яка охоплює сукупність взаємопов'язаних методів і форм, засобів, необхідних для формування художньо-конструктивних знань та вмінь майбутнього фахівця. Процес досягнення мети об'єднує довколо себе всі складові освітнього процесу, впливає на якість результату. Професійна підготовка майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку поєднує в собі основні структурні елементи: нормативні навчальні дисципліни, педагогічну практику, принципи, за якими вона функціонує як особлива цілісність, набуваючи водночас своїх специфічних ознак. У контексті оволодіння здобувачами освіти одного навчального курсу, системний підхід передбачає аналіз мети та завдань, розробку змісту програми, врахування особливостей та складу студентських груп, обґрунтування комплексу форм і методів навчання, особливостей оцінювання курсу, опис ролі викладача ЗВО.

Особистісно орієнтований підхід передбачає створення умов для організації освітнього процесу: освітній процес слід узгоджувати з уже наявним досвідом здобувачів освіти та науково-обґрунтованим змістом здобутих ними знань; варто добирати такий навчальний матеріал, який забезпечуватиме вияв досвіду попереднього навчання та об'єктивного досвіду майбутнього вихователя; спрямованість викладу знань викладачем ЗВО на постійне перетворення кожним здобувачем освіти набутого ним суб'єктивного досвіду. Шляхи реалізації означеного

підходу полягають у вивченні індивідуальних інтересів, прагнень, особливостей майбутнього фахівця; діагностуванні рівня сформованості професійно-особистісних якостей; оперативному внесенні коректив у взаємодію «викладач-здобувач освіти» (залежно від освітніх обставин); забезпеченні майбутнім вихователям належних умов щодо самовиховання та саморозвитку особистості в напрямі ініціативності, результативності на основі специфіки організації художньо-конструктивного процесу в конкретних умовах ЗДО.

Діяльнісний підхід визначає підготовку майбутнього вихователя в діяльності і через діяльність. Він орієнтує на формування у здобувача освіти здатності гнучко й творчо використовувати здобуті знання та сформовані вміння, спонукати до пошуку й застосування нових ефективних способів діяльності у непередбачуваних умовах, що водночас зумовлює майбутніх фахівців до перманентного самостійного пошуку та оновлення знань, реалізації раціональних способів діяльності; на врахування специфіки професійної діяльності вихователя у ЗДО, у тому числі й художньо-конструктивної, яка має творчий, системний, цілеспрямований характер, потребує забезпечення відповідних педагогічних умов, визначається індивідуальними особливостями та можливостями, мотивами діяльності; формування відповідних компетентностей майбутніх вихователів щодо ХКД з дітьми дошкільного віку в процесі усвідомлення змісту дисциплін художньо-естетичного спрямування; спрямованості діяльності викладача на розкриття внутрішніх індивідуальних характеристик студента, в тому числі і художньо-творчого потенціалу.

Культурологічний підхід передбачає реалізацію етноестетичної складової у професійній підготовці майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку з опорою на засоби етнопедагогіки. Таку роботу слід спрямовувати на творчу самореалізацію здобувачів освіти на основі взаємозв'язків народно-педагогічного досвіду з проявами художньо-естетичної активності самих студентів, рівнем їхньої обізнаності в царині народного мистецтва, налаштованості на формування в дітей дошкільного віку уявлень про культуру, побут, традиції, звичаї, обряди рідного народу; ознайомлення з духовними і матеріальними цінностями минулих поколінь, формування основ національної свідомості як фундаменту національно-патріотичного виховання; на усвідомленні того, що художньо-конструктивний розвиток дошкільників на засадах етноестетики зумовлює необхідність формування етнопедагогічної культури здобувача освіти, занурення у стихію народних промыслів, декоративно-прикладного мистецтва (вишивки, ткацтва, килимарства, різьбярства, витинання, лозоплетіння); усвідомлення майбутніми вихователями того, що ХКД дітей в ЗДО передбачає використання різних видів мистецтва, а вміле насичення художньо-мистецькою інформацією допоможе вихованцям збагнути сутність народного мистецтва, яке впродовж багатьох поколінь є важливою невід'ємною етнічною складовою життя українського народу.

Аксіологічний підхід зумовлює необхідність аналізу закономірностей становлення та розвитку ХКД дітей; формування системи естетико-ціннісних орієнтацій у педагогічній освіті з художньо-естетичним змістом; сприяє усвідомленому ставленню здобувачів освіти до формування власних художніх та конструктивних умінь, адаптації системи цінностей майбутнього фахівця до ієрархії цінностей суспільства (гуманістичних та естетичних цінностей, творчості), у якому відбуватиметься його майбутня професійна діяльність. Означений методологічний

підхід спрямовано на розвиток емоційного інтелекту, творчої активності, набуття стійкості до змін, формування орієнтації на досягнення, спрямованість здобувачів освіти на виховання в дітей таких морально-етичних цінностей, як доброта, взаємодопомога, взаємопідтримка, лагідність, гідність, оскільки вихователь ЗДО – носій таких цінностей; реалізацію мистецько-ціннісної, творчої, емоційно-комунікативної підготовки майбутніх вихователів.

В основу розробки концепції професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку покладено характеристику основних її компонентів та їх взаємозв'язки.

Розробку методологічного підґрунтя системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку здійснено на основі компетентнісного, системного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, культурологічного, аксіологічного підходів, змісту ХКД, структурно-функціональної моделі системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку. Теоретичний компонент системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку містить характеристику низки дефініцій, мету та завдання, функції, реалізується на основі загальних та специфічних принципів (міждисциплінарного підходу, позитивного емоційного фону навчання, самовибудовування (дисипації) творчих здібностей, урахування зони найближчого розвитку в напрямі здобуття студентами власних художньо-конструктивних умінь та навичок, діяльнісного підходу, реалізація теорії етноестетики). Технологічний компонент охоплює комплекс засобів формування готовності до ХКД в ЗДО на засадах системного, особистісно орієнтованого, діяльнісного підходів; реалізовує взаємодію компонентів підготовки, критерії та показники визначення рівнів сформованої готовності до формування ХКД дітей дошкільного віку, відповідні педагогічні умови. Розроблена концепція реалізується в освітньому процесі закладу вищої педагогічної освіти через дотримання загальних і специфічних принципів навчання, які обумовлюють вимоги до компонентів освітнього процесу (мета та завдання, зміст, форми, методи, результат).

У третьому розділі **«Обґрунтування системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку»** проаналізовано структурно-компонентну характеристику підготовки майбутніх вихователів, охарактеризовано педагогічні умови, розроблено структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку, виокремлено критерії та показники готовності здобувачів освіти в досліджуваному аспекті.

Особистісно-мотиваційний компонент у загальній структурі підготовки спрямовано на усвідомлення майбутніми педагогами того, що рушійною, спонукальною силою будь-якої діяльності є мотив. Саме особистісно-мотиваційна складова професійної готовності відображає позитивну емоційну налаштованість майбутніх вихователів на особистісний творчий розвиток, формування належних художніх та конструктивних умінь, прагнення бути взірцем для наслідування, розвиватися та пізнавати нове упродовж усього життя. У процесі викладання навчальних дисциплін художньо-естетичного спрямування викладачу ЗВО доцільно враховувати важливість мотиваційних чинників для майбутнього вихователя, які насамперед залежать від індивідуальності особистості: максимальна взаємодія та

взаєморозуміння у взаєминах «викладач-здобувач освіти», «здобувач освіти-здобувач освіти», забезпечення дружньої атмосфери на заняттях; структура та належна змістова наповнюваність лекційних та практичних занять: максимальне наближення навчальних ситуацій та завдань до реальних художньо-конструктивних ситуацій в умовах ЗДО, використання ефекту несподіванки, новизни, підбору завдань для самостійної роботи; врахування особистісних прагнень та зацікавлень майбутніх фахівців, створення можливостей свободи творчого вибору, ситуацій з активізації пізнавальних інтересів майбутніх вихователів, застосування нетрадиційних методів навчання; об'єктивне оцінювання знань та вмінь здобувачів освіти з випереджувальним позитивним налаштуванням на успішне досягнення конкретної освітньої мети.

Освітньо-інтегративний компонент акумулює в собі сукупність відповідних знань (психолого-педагогічних, художньо-естетичних та спеціальних – художньо-конструктивних), необхідних майбутнім вихователям для організації та керівництва творчим розвитком дітей. За умов окреслення обсягу ХКД дошкільників в умовах ЗДО майбутній вихователь повинен ознайомлювати вихованців із науково достовірними поняттями, термінами. Відтак освітньо-інтегративний компонент представлено такими блоками: а) психолого-педагогічні знання, які слугують основою педагогічної компетентності педагога, закладають своєрідні першооснови виховання дітей, в тому числі естетичного, трудового, морального, духовного, економічного, патріотичного; ознайомлюють здобувачів освіти з віковими психолого-педагогічними, анатомо-фізіологічними особливостями загального та психоемоційного розвитку дошкільників; б) художньо-естетичні знання, які синтезують інтегративний зміст дисциплін художньо-естетичного спрямування; в) процесуально-технологічні знання, які поглиблюють поінформованість майбутнього педагога про способи та форми організації ХКД дітей; методи активізації їхньої пізнавальної та творчої діяльності, ознайомлення з різними технологіями виготовлення виробів; г) рефлексивно-діагностичні знання, які дають змогу коригувати власні потенційні можливості та якість докладених зусиль.

Діяльнісний компонент передбачає сформованість художньо-конструктивних умінь та навичок, спрямування уваги здобувачів освіти на якість виготовлення іграшок та поробок, врахування властивостей матеріалів залежно від призначення виробу, формування вмінь працювати з різними матеріалами, передавати розмір предметів, характерні особливості форм, пропорції, належним чином взаєморозміщувати частини виробу, підкреслювати стильову єдність елементів виробу, враховувати його призначення, творчо добирати і поєднувати кольорові сполучення, підкреслювати художню образність, естетичність, емоційну виразність предмета, знаходити нові рішення, реалізовувати власні задуми. Означене передбачає застосування тих методів роботи із здобувачами освіти, які б дали їм змогу у майбутньому змодельовати означену діяльність у ЗДО. Цьому сприяє використання тих освітніх ситуацій, що базуються на моделюванні, педагогічних іграх з обміном ролей, після яких триває процес проговорення майбутніми вихователями своїх відчуттів та особливостей перебування у кожній із ролей.

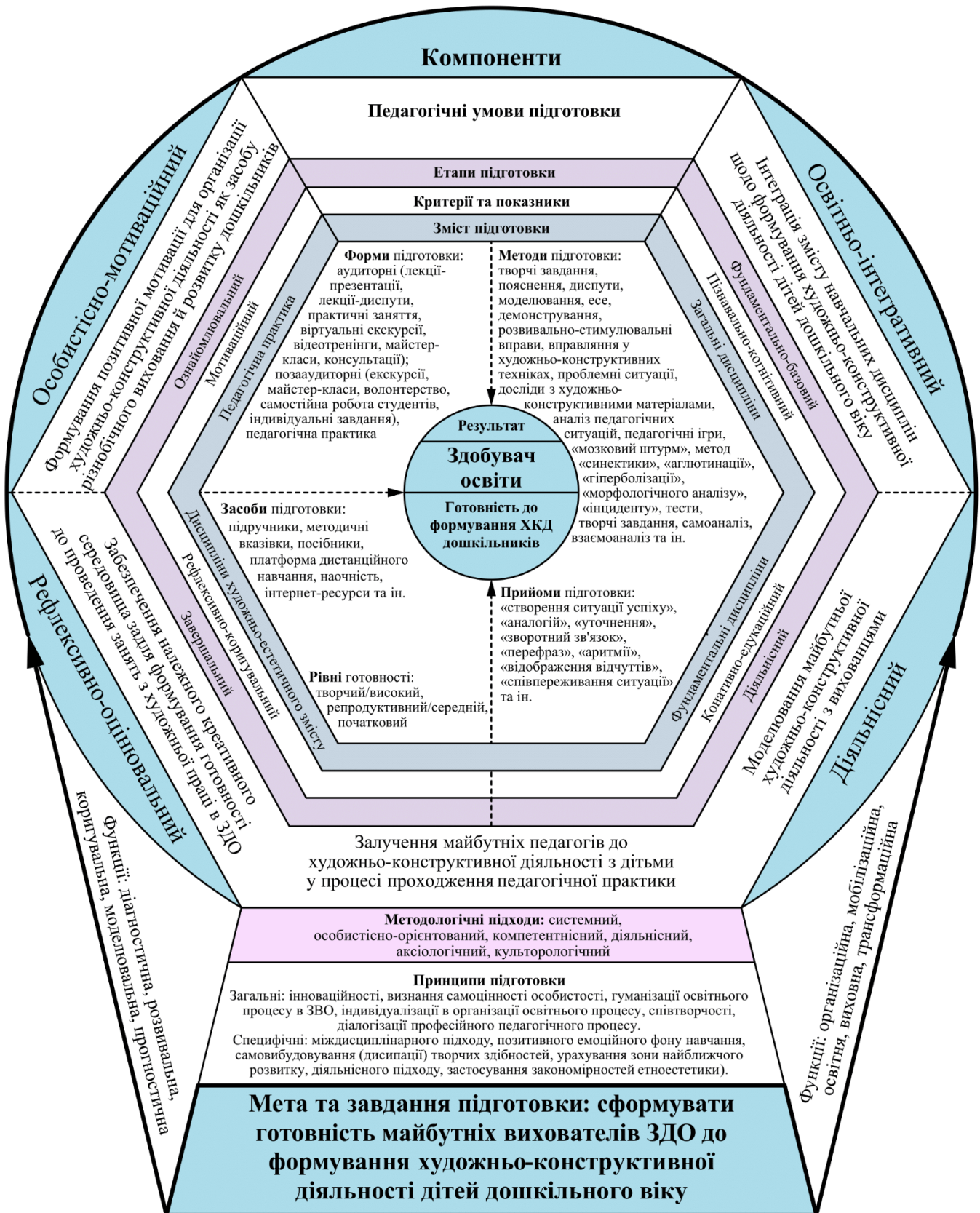
Рефлексивно-оцінювальний компонент передбачає спрямованість на реалізацію індивідуально-творчої складової особистості, а також сформованість таких найбільш значущих груп умінь і навичок, які «відповідають» за успіх майбутньої професійної

діяльності у напрямі саморозвитку та самовдосконалення, самопізнання (наявність організаційних, комунікативних, прогностичних, рефлексивних, дослідницьких умінь та якостей особистості, спрямованість на розвиток педагогічної творчості, осмислення якості власної ХКД; здатність до саморегуляції емоційно-психологічного стану задля успішної творчої ХКД. Творчо-особистісна складова цього компонента віддзеркалює зміст педагогічної діяльності з дошкільниками загалом, зокрема і художньо-естетичної та художньо-конструктивної.

Виокремлено критерії та показники готовності майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку: мотиваційний (наявність інтересу до власної ХКД; позитивне ставлення до ХКД дошкільників; усвідомлення потреби в набутті знань, вмінь і навичок задля належної організації ХКД дітей дошкільного віку; наявність мотивації до формування ХКД дітей дошкільного віку), пізнавально-когнітивний (художньо-естетичні знання, які акумулюють у собі інтегративний зміст дисциплін художньо-естетичного спрямування; рефлексивно-діагностичні знання, які дають змогу коригувати власні потенційні можливості та якість докладених зусиль; психолого-педагогічні знання, які слугують основою організації ХКД педагога з дітьми дошкільного віку, ознайомлюють здобувачів освіти з віковими анатоמו-фізіологічними особливостями ХКД дітей; процесуально-технологічні знання), комунікативно-едукативний (конструктивно-комунікативні уміння – здатність здійснювати мовленнєво-творчий словесний супровід, який доповнює усвідомлення змісту дій педагога чи графічних зображень; здатність активізувати дітей на творчу діяльність; уміння доступно та образно висловлюватись, користуючись відповідними методами (вербальними та невербальними викладу матеріалу); організаційні уміння – здатність створювати гармонійне сприятливе для творчого розвитку дитини морально-психологічне середовище; уміння планувати творчий процес, підбирати відповідний матеріал, методи, прийоми і засоби задля успішної ХКД дітей; художньо-конструктивні уміння – здатність здійснювати інтелектуальне предметно-маніпулятивне проєктування; рефлексивно-діагностичні уміння – здатність здійснювати контроль ХКД дітей з використанням різних методів; здатність до самоаналізу власної ХКД та педагогічної діяльності загалом, визначення перспектив її удосконалення), рефлексивно-коригувальний (сформованість особистісно-професійних якостей, наявність творчого потенціалу щодо формування ХКД дітей дошкільного віку та розвитку власної ХКД в ЗДО; здатність здійснювати саморегуляцію емоційно-психологічного стану задля успішної творчої ХКД).

Розроблено структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку (рис. 1), яка відображає: мету та завдання; взаємодію компонентів підготовки до формування ХКД в умовах ЗДО; методологічні підходи до побудови освітнього процесу в ЗДО, які забезпечують спрямованість здобувачів освіти на підготовку до керівництва ХКД дітей дошкільного віку; принципи підготовки; функції; сукупність взаємопов'язаних педагогічних умов та етапів професійної підготовки; критерії та показники, рівні готовності; зміст підготовки здобувачів освіти, в основу якого покладено загальнопедагогічні, методологічні, психолого-педагогічні, художньо-естетичні, технологічні, діагностико-прогностичні знання; форми, методи та прийоми, засоби підготовки; результат.

Рис. 1. Структурно-функціональна модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку

Обґрунтовано й схарактеризовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку (формування позитивної мотивації для організації ХКД як засобу різнобічного виховання й розвитку дошкільників; інтеграція змісту навчальних дисциплін щодо формування ХКД дітей дошкільного віку; моделювання ХКД з вихованцями; залучення майбутніх педагогів до художньо-конструктивної діяльності з дітьми у процесі проходження педагогічної практики; забезпечення належного креативного середовища задля формування готовності до проведення занять з художньої праці в ЗДО), які б сприяли вихованню інтересу майбутніх вихователів до організації та керівництва ХКД дітей дошкільного віку, формуванню у них позитивної мотивації задля набуття студентами необхідних знань, умінь та навичок, розвитку відповідних особистісно-професійних якостей.

У четвертому розділі «Експериментальна перевірка ефективності системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку» подано результати діагностики стану готовності майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку, охарактеризовано процес реалізації міждисциплінарної інтеграції змісту підготовки майбутніх вихователів в означеному аспекті, розкрито поетапну організацію та методику проведення дослідно-експериментальної роботи; здійснено аналіз результатів педагогічного експерименту.

Педагогічний експеримент проводився у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний.

Мета констатувального етапу дослідження полягала у виявленні реального рівня мотиваційного орієнтування майбутніх вихователів, сформованості знань, умінь та навичок, особистісно-професійних якостей щодо їхньої готовності до формування ХКД дітей дошкільного віку. З означеною метою проведено опитування здобувачів освіти IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта» та діагностовано за допомогою анкетування, тестування, спостереження, аналізу продуктів діяльності майбутніх вихователів, виконання практичних завдань, бесід рівні готовності майбутніх фахівців до формування ХКД дітей дошкільного віку: високий/творчий рівень – 7,5 % у респондентів ЕГ та 7,3 % у респондентів КГ; середній/репродуктивний рівень – 56,87 % у респондентів ЕГ та 56,19 % у респондентів КГ; початковий рівень – 35,63 % у респондентів ЕГ та 36,51 % у респондентів КГ. Результати констатувального етапу експерименту підтвердили необхідність і доцільність вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку. Означена робота актуалізувала необхідність виокремлення та обґрунтування педагогічних умов, розробки структурно-функціональної моделі системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку.

На *формувальному* етапі впроваджено в освітній процес ЗВО теоретично обґрунтовані положення щодо професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку впродовж кількох взаємопов'язаних підетапів: ознайомлювального, фундаментально-базового, діяльнісного, завершального.

На *ознайомлювальному підетапі* враховано, що особистісно-мотиваційна складова відображає емоційне налаштування здобувачів освіти на творчий розвиток,

формування художніх та конструктивних умінь, прагнення бути взірцем для наслідування, розвиватись та пізнавати нове упродовж усього життя. На цьому підетапі реалізовували педагогічну умову – *формування позитивної мотивації для організації художньо-конструктивної діяльності як засобу різнобічного виховання й розвитку дошкільників*. Реалізації умови сприяли проблемні запитання, які потребували від майбутніх вихователів припущень, пошуку відповідей, активізації творчого мислення, усвідомлення цінності впливу на виховання та розвиток майбутньої особистості, аналіз актуальних проблем художньо-конструктивного характеру в ЗДО. Враховано, що розвиток мотивації покладено в основу орієнтування здобувача освіти на професію вихователя, зокрема на вивчення та усвідомлення основних аспектів керівництва ХКД дітей дошкільного віку. Цьому сприяли професійна спрямованість педагогічної підготовки до означеного виду діяльності, творча фахова особистість викладача ЗВО, який особистим прикладом прагне зміцнити у майбутніх вихователів любов до педагогічної діяльності емоційним цікавим викладом навчального матеріалу, застосовуючи креативні підходи під час роботи зі здобувачами освіти, актуалізує необхідність якісного оволодіння художньо-конструктивними вміннями та навичками.

На *фундаментально-базовому підетапі* здобувачі освіти оволодівали відповідними знаннями. При цьому відбувалося цілеспрямоване наповнення навчальних курсів відповідними психолого-педагогічними, художньо-естетичними та спеціальними художньо-конструктивними знаннями, які необхідні здобувачам освіти для належної організації та керівництва творчим розвитком дітей. На означеному підетапі реалізовано педагогічні умови – *інтеграція змісту навчальних дисциплін щодо формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; забезпечення належного креативного середовища задля формування готовності до проведення занять з художньої праці в ЗДО*. Основою підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку є його науково-методична підготовка, яка базується на оволодінні змістом навчальних дисциплін з циклу професійної підготовки: «Вступ до спеціальності», «Психологія загальна», «Педагогіка загальна», «Основи педагогічної майстерності»; вибіркового навчальних дисциплін «Педагогіка дитячої творчості», «Психологія творчості». Курси «Педагогіка дошкільна» «Дошкільна лінгводидактика», «Основи природознавства з методикою» «Методика проведення занять з народознавства» «Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям» «Теорія та методика музичного виховання» спрямовувалися на засвоєння майбутніми вихователями основ сучасного дошкільного та формування педагогічних знань, умінь та навичок. До навчальних дисциплін художньо-естетичного змісту належать: «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей», «Сучасні художні техніки для дітей раннього та дошкільного віку», «Декоративне мистецтво» та «Художня праця і основи дизайну» як узагальнювальна та коригувальна інтегративна ланка професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку. Підготовку майбутніх вихователів в досліджуваному аспекті забезпечували професійна спрямованість та структуризація змісту навчальних дисциплін з урахуванням індивідуальних можливостей та особливостей здобувачів освіти, актуальних проблем ЗДО в означеному напрямі, у процесі викладання яких

використовувалися запропоновані форми та методи організації освітнього процесу в ЗВО, а також відповідний навчально-методичний супровід. Використано методи транспозицій освітніх ситуацій взаємодії з дітьми в інші освітні ситуації, оскільки творчий і непередбачуваний характер ХКД потребує від майбутнього вихователя ЗДО умінь забезпечити умови для розвитку творчого мислення, володіння знаннями з основ образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, художньо-конструктивними вміннями та навичками (проблемні запитання, формувальне оцінювання, аналіз педагогічних ситуацій, віртуальні екскурсії, диспути, есе на теми: «Моє перше заняття з художньої праці», «Якими особистісно-професійними якостями повинен володіти педагог задля успішної організації та проведення занять з художньої праці», завдання «Столітній дуб»).

На *діяльнісному підетапі* увага зосереджувалася на формуванні у здобувачів освіти відповідних умінь та навичок. Також на цьому підетапі реалізовано сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених педагогічних умов: *моделювання майбутньої художньо-конструктивної діяльності з вихованцями; забезпечення належного креативного середовища задля формування готовності до проведення занять з художньої праці в ЗДО; залучення майбутніх педагогів до художньо-конструктивної діяльності з дітьми у процесі проходження педагогічної практики.* Формування умінь і навичок водночас забезпечувало розвиток мотивації та створення креативного середовища. Увага зосереджувалася на наближенні освітнього процесу ЗВО до умов майбутньої ХКД в ЗДО. Означеному сприяли такі форми і методи роботи: перегляд відеотренінгів з подальшим аналізом необхідності формування художніх і конструктивних умінь педагога; моделювання мистецтвознавчих бесід, ситуацій художньо-конструктивної взаємодії з дітьми, вправи для засвоєння технік та способів роботи з різними матеріалами; воркшопи, майстер-класи, відеотренінги, волонтерство, навчально-педагогічні ігри («Архітектори і дизайнери», «Дизайн у роботі з викидним матеріалом»), виготовлення здобувачами освіти виробів з різних матеріалів, залучення до естетичного оформлення приміщень ЗДО, розробка програм гурткової роботи художньо-конструктивного змісту, педагогічна практика.

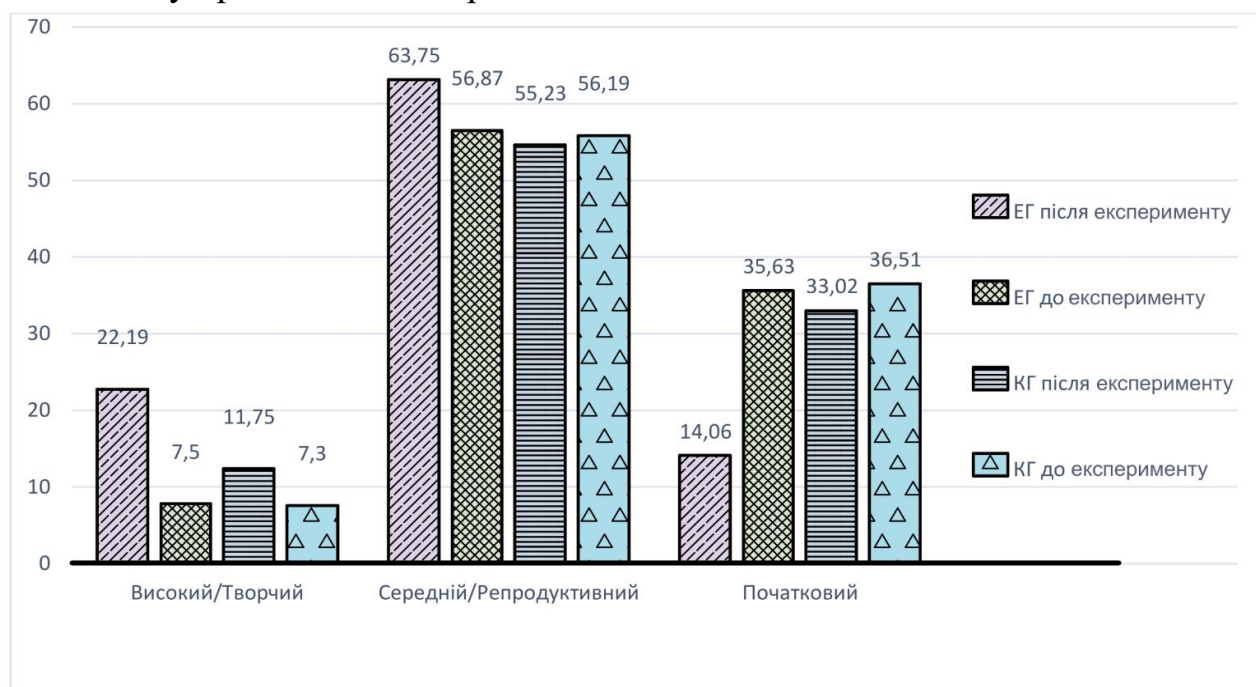
Мета педагогічної практики полягала у створенні умов для набуття здобувачами освіти обсягу професійних знань, умінь та навичок, необхідних для роботи з дітьми; допомозі майбутнім педагогам в усвідомленні тих чинників, що впливають на успішність ХКД дітей в умовах ЗДО. Здобувачів освіти зорієнтовували на формування навичок спостереження за дітьми, аналіз власної педагогічної діяльності; формування вмінь осмислювати і використовувати сучасний новітній педагогічний досвід; усвідомлення специфіки ХКД та мотивацію на продуктивну творчу взаємодію з дітьми 4-6-річного віку. Забезпечували контроль за якістю освітньої діяльності майбутніх вихователів з подальшим коригувальним впливом, активізували зацікавлену навчальну участь здобувачів освіти до переходу в умови майбутньої професійної ХКД з дітьми. Така контрольна діяльність передбачала науково-педагогічну рефлексію і оперативну допомогу майбутнім педагогам, спрямовану на їхню підтримку та формування відчуття успіху з опорою на урахування рівня досягнень майбутнього фахівця.

Завершальний підетап підготовки спрямовано на реалізацію індивідуально-творчої складової особистості, формування особистісно-професійних якостей, які

впливають на результат ХКД з дітьми (спостережливість, відповідальність, емпатія, тактовність, цілеспрямованість); формування найбільш значущих груп умінь і навичок, які забезпечують успіх майбутньої професійної діяльності у напрямі саморозвитку, самовдосконалення та самопізнання. На цьому підетапі реалізовано такі ж педагогічні умови, що й на фундаментально-базовому підетапі. Задля забезпечення творчої атмосфери занять та формування відповідних професійно-особистісних якостей застосовувалися арт-техніки, розвивально-стимулювальні вправи («Кроки», «Стійка», «Мій улюбленець», «Квадрат», «Котикове хутро», «Мозаїка»), прийоми «створення ситуації успіху», «аналогій», «зворотній зв'язок», «перефраз», «співпереживання ситуації» та ін.

Формуванню здатності здійснювати саморегуляцію емоційно-психологічного стану задля успішної творчої ХКД та формуванню професійно-особистісних якостей сприяли розвивально-стимулювальні вправи «Острівці щастя», «Малює музика», «Емоції», «Нейрографіка». Для самодіагностики майбутні педагоги використовували різноманітні тести («Самооцінка рівня сформованості творчих можливостей», «Здатність здійснювати саморегуляцію емоційно-психологічного стану» тощо). Підготовці майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку сприяло виконання завдань для самостійної роботи: творчих робіт та есе, систематизація науково-методичної інформації, участь у творчих проєктах і науково-дослідних роботах.

Динаміку рівнів готовності майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку представлено на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка рівнів готовності майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку (у %)

Педагогічний експеримент був природним, передбачав наявність відповідних чинників: педагогічних умов підготовки, шляхів їх реалізації, науково-методичного та дидактичного забезпечення, які відображено у структурно-функціональній моделі системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-

конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Професійну підготовку здобувачів освіти КГ здійснювали за традиційною педагогічною практикою з окремим елементами експериментальної системи.

Аналіз динаміки якісних змін готовності майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку на початковому рівні засвідчив найбільш суттєві зміни у показниках. Означене зумовлено зменшенням відсоткової кількості здобувачів освіти на 21,57 % в експериментальних групах та на 3,36 % – в контрольних групах. Деяко зросла кількість здобувачів освіти із середнім/репродуктивним рівнем у ЕГ (на 6,88 %) та знизилась у КГ (на 0,96 %). Високий/творчий рівень готовності зріс в обох групах респондентів: у ЕГ – на 14,69 %, а у КГ – на 4,45 %. Абсолютний середній показник якісних змін щодо рівнів готовності майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку, засвідчив позитивну динаміку: 14,38 % – у респондентів ЕГ та 2,92 % – у респондентів КГ. Проте в здобувачів освіти експериментальних груп він виявся вищим на 11,46 %.

Вищезначене засвідчує ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування ХКД дітей дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

1. На основі науково-педагогічного аналізу досліджуваної проблеми встановлено, що художньо-конструктивна діяльність дітей дошкільного віку характеризується перманентним поступом, розпочинається в умовах сімейного виховання, формується і вдосконалюється в ЗДО. Комплексний аналіз науково-методичних джерел дав змогу виявити такі *складові художньо-конструктивної діяльності дошкільників*: аналітико-пізнавальна, конструктивно-перетворювальна, художньо-творча, особистісна.

Художньо-конструктивну діяльність дітей дошкільного потрактовано як художньо-продуктивну діяльність дошкільників, яка спрямована на виготовлення дітьми виробів засобами художнього конструювання, моделювання конструйованого об'єкта, створення художнього образу; як художньо-творчу діяльність вихованців, спрямовану на вирішення естетичних, функціональних, ужиткових завдань формотворення, що закладає основи естетичного ставлення людини до світу, її цілісного і гармонійного розвитку; як засіб актуалізації інтелектуальних і творчих можливостей дітей через прагнення до творчої самореалізації й самовиявлення в різних видах художньо-конструктивної діяльності; як чинник формування художньо-конструкторських (художніх, проектних, технологічних) умінь та навичок; засіб формування початкових основ дизайну; інтегративну діяльність, яка поєднується із ознайомленням дітей з образотворчим і декоративним мистецтвом, логіко-математичним розвитком, ознайомленням дітей з природою, розвитком мовлення, ознайомленням дітей із суспільним довкіллям, народознавством, а також з ігровою, музичною, театралізованою, хореографічною та іншими діяльностями, які мають різне корисне призначення, оскільки органічно поєднують у собі надбання різних галузей науки, мистецтва, техніки.

Уточнено, що *художня праця дітей дошкільного віку* є складовою трудового виховання, засобом активізації творчої активності вихованців, сприяє формуванню конструктивних умінь та навичок засобами художнього конструювання з паперу та

картону, природними, викидними, штучними матеріалами, тканинами, нитками, які обумовлено зовнішніми рухами та внутрішніми відчуттями (сприймання предмета, виробу, який виготовлятимуть діти загалом, обмірковування уявної картинки майбутнього виробу з наступним продумуванням послідовності роботи).

Предметно-перетворювальну художньо-конструктивну діяльність дітей дошкільного віку визначено як процес творчості. Відтак ступінь новизни продуктів творчої діяльності дошкільника варіюється в межах індивідуального особистісного розвитку, а його креативність характеризується своєрідною умовністю новизни, у якій результативним є сам процес творчої художньо-конструктивної діяльності, а згодом – і його цінність.

2. Виділено такі особливості художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку: первинне хвилювання (переживання), бажання, яке слугує поштовхом до створення чогось нового; предметно-перетворювальна діяльність з конкретним матеріалом для творчості окремими засобами; естетичне оформлення, впорядкування результатів такої діяльності, яка обов'язково містить елемент суспільної значущості. Формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку потребує реалізації особистісно-діяльнісного підходу педагога щодо налагодження взаємодії з дітьми дошкільного віку; художньо-конструктивній діяльності дітей притаманний активний, емоційно насичений, часто непередбачуваний зміст; вона базується на врахуванні вікових, індивідуальних особливостей дітей; неабияке значення в організації художньо-конструктивної діяльності відведено особистості педагога, тематичному плануванню, узгодженому із розділами чинної програми, за якою працює заклад дошкільної освіти, методам, формам та засобам роботи з дітьми, умовам повноцінного розвитку майбутньої творчої особистості.

Аналіз особливостей художньо-конструктивної діяльності дітей, а також змісту такої діяльності в освітніх документах зумовили розробку структури художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах ЗДО. Відтак структура відображає взаємодію: мети та завдань (формуванню художньо-конструктивну діяльність дітей дошкільного віку, сприяти повноцінному розвитку, здійснювати педагогічний вплив на дитину для формування потреби її самовираження за допомогою різних засобів (приладів та матеріалів) задля набуття нею досвіду власного творчого перетворення дійсності, активізації її уяви і фантазії, мислення, розвитку інтелектуальних й естетичних почуттів; специфічних принципів організації художньо-конструктивної діяльності дітей (організація розвивального середовища, самостійного вибору матеріалів та засобів, відповідної професійної підготовки вихователів у сфері художньої праці та основ дизайну); видів художньо-конструктивної діяльності (робота з папером та картоном; робота з тканинами та нитками; робота з природними та викидними матеріалами); способів організації художньо-конструктивної діяльності (виконання виробів за зразком педагога, моделлю, аналогією, коментарем, темою, задумом, умовами, уявою) з дітьми дошкільного віку; компетентностей (предметно-практичної, технологічної; мистецько-творчої; особистісної, ігрової, логіко-математичної; сенсорно-пізнавальної; дослідницької; мовленнєвої, природничо-екологічної), які формуються в дітей дошкільного віку комплексом освітніх засобів у ЗДО, в тому числі художньо-

конструктивною діяльністю дітей; напрямів впливу художньо-конструктивної діяльності на повноцінний розвиток особистості: естетичне, розумове, трудове, екологічне, фізичне виховання дітей; сенсомоторний розвиток; розвиток усіх психічних процесів; підготовка дитини до навчання у школі; форм організації художньо-конструктивної діяльності дошкільників: заняття з художньої праці, образотворчого мистецтва, самостійна художньо-продуктивна діяльність дітей, ігрова діяльність, екскурсії, виставки; методів організації художньо-конструктивної діяльності дітей (пояснення, коментування, демонстрування порядку виконання дій, правил, способів виконання, технічних прийомів роботи та художньо-естетичного оформлення виробу; аналіз та оцінка художньо-конструктивного процесу; ігрові методи).

3. З'ясовано, що професійну підготовку майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку слід організовувати у таких напрямках: 1) художньо-конструктивна діяльність дітей дошкільного віку, яка передбачає такі види робіт: проведення занять з дітьми, екскурсії, організація виставок робіт дітей, організація самостійної художньо-конструктивної діяльності дітей, робота з батьками; 2) власна художньо-конструктивна діяльність педагога: виготовлення різних дидактичних матеріалів для занять, ігор дітей, атрибутів до свят; дизайнерська діяльність (естетичне оформлення помешкання ЗДО, майданчика для ігор, ділянки закладу дошкільної освіти).

4. Здійснено структурно-компонентну характеристику підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Виокремлено такі структурні компоненти цього феномена: *особистісно-мотиваційний компонент*, який передбачає наявність відповідної мотивації, що спонукає належним чином здійснювати художньо-конструктивну діяльність; *освітньо-інтегративний компонент*, який спонукає до якіснішого засвоєння знань та формування вмінь в окресленому напрямі; *діяльнісний компонент*, який охоплює сформованість художньо-конструктивних умінь і навичок, практичне застосування здобутих знань; *рефлексивно-оцінювальний компонент*, який забезпечує аналіз і оцінку власних надбань особистісно-професійного саморозвитку, здатність до рефлексії щодо сформованості професійно-особистісних якостей.

Уточнено, що *система професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку* становить цілеспрямовану педагогічну взаємодію, яка здійснюється через комплекс форм, методів, засобів предметно-перетворювальної діяльності для реалізації змісту дисциплін художньо-естетичного спрямування відповідно до окреслених завдань та цілей з урахуванням особливостей художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, навчальної діяльності здобувачів освіти, умов майбутньої професійної діяльності, педагогічних закономірностей і принципів.

5. З'ясовано, що готовність майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку є інтегративним особистісним утворенням, що полягає в системній єдності знань, умінь та навичок на основі особистісно-мотиваційного, освітньо-інтегративного, діяльнісного, рефлексивно-оцінювального компонентів підготовки, сформованості особистісно-професійних

якостей, які забезпечуватимуть успішну аналітико-пізнавальну, конструктивно-перетворювальну, художньо-творчу діяльність в умовах ЗДО.

Виокремлено критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку: *мотиваційний* (діагностика рівня сформованості мотиваційної готовності особистості), *пізнавально-когнітивний* (наявність відповідних знань, які необхідні для належної підготовки майбутніх вихователів в означеному аспекті), *конативно-едукативний* (належний рівень сформованості відповідних умінь) *рефлексивно-коригувальний* (сформованість особистісно-професійних якостей, наявність творчого потенціалу в означеному виді діяльності).

6. У результаті проведеного аналізу науково-педагогічних джерел, емпіричного дослідження, аналізу досвіду роботи у ЗВО в означеному аспекті розроблено структурно-функціональну модель системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, яка відображає: *взаємодію компонентів* підготовки до формування художньо-конструктивної діяльності в умовах ЗДО (особистісно-мотиваційного, освітньо-інтегративного, діяльнісного, рефлексивно-оцінювального); *методологічних підходів* до побудови освітнього процесу в ЗВО, які забезпечують спрямованість майбутніх вихователів на підготовку до керівництва художньо-конструктивною діяльністю дітей дошкільного віку (системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного); *принципів підготовки* (загальних: *принцип інноваційності*, визнання самоцінності особистості, *гуманізації освітнього процесу в ЗВО*, *індивідуалізації в організації освітнього процесу*, *співтворчості*, *діалогізації професійного педагогічного процесу*; специфічних: принцип міждисциплінарного підходу, позитивного емоційного фону навчання, самовибудовування (дисипації) творчих здібностей, урахування зони найближчого розвитку в напрямі здобуття стушдентами власних художньо-конструктивних умінь та навичок, діяльнісного підходу, етноестетики); сукупності взаємопов'язаних педагогічних умов підготовки; *функцій* (організаційна, освітня, розвивальна, виховна, діагностична, коригувальна, моделювальна, мобілізаційна, трансформаційна, прогностична); *етапів підготовки* (ознайомлювальний, фундаментально-базовий, діяльнісний, завершальний); *критеріїв та показників готовності* (мотиваційний, пізнавально-когнітивний, конативно-едукативний, рефлексивно-коригувальний); *рівнів готовності* майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку за кожним із критеріїв відповідно; *змісту підготовки* здобувачів освіти, в основу якого покладено загальнопедагогічні, психолого-педагогічні, художньо-естетичні, технологічні, діагностико-прогностичні знання; *форм підготовки*: аудиторні (лекції-презентації, лекції-диспути, практичні заняття, віртуальні екскурсії, відеотренінги, воркшопи, майстер-класи) та позааудиторні (екскурсії, майстер-класи, волонтерство, самостійна робота здобувачів освіти, педагогічна практика); форм організації роботи здобувачів освіти на заняттях: колективні (флешмоби), індивідуальні та групові; *методів підготовки*: організації освітньої діяльності здобувачів освіти (творчі завдання, диспути, моделювання, есе, розвивально-стимулювальні вправи, вправління у художньо-конструктивних техніках, проблемні ситуації, дослідження з художньо-конструктивними матеріалами,

аналіз педагогічних ситуацій); мотивації та активізації освітньої діяльності здобувачів освіти (опора на попередньо здобутий досвід, відчуття успіху в означеному напрямі, заохочування, дискусія, випереджувальна позитивна оцінка, педагогічні ігри); методи творчого розвитку здобувачів освіти («мозковий штурм», метод «синектики», аглютинації, гіперболізації, морфологічний аналіз, метод «інциденту»); контролю та самоконтролю (самоаналіз сформованості художньо-конструктивних умінь, практичної діяльності з дітьми, взаємоаналіз та ін.); *засобів підготовки* (підручники, методичні вказівки, посібники, платформа дистанційного навчання, наочність, інтернет-ресурси).

Важливими компонентами структурно-функціональної моделі системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку є мета та завдання (сформувати готовність мабутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку), результат.

7. Обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку (формування позитивної мотивації для організації художньо-конструктивної діяльності як засобу різнобічного виховання й розвитку дошкільників; інтеграція змісту навчальних дисциплін щодо формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку; моделювання майбутньої художньо-конструктивної діяльності з вихованцями; залучення майбутніх педагогів до художньо-конструктивної діяльності з дітьми у процесі проходження педагогічної практики; забезпечення належного креативного середовища задля формування готовності до проведення занять з художньої праці в ЗДО).

8. Експериментально перевірено ефективність системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах ЗДО.

Аналіз динаміки якісних змін показників готовності майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку на початковому рівні засвідчив найбільш суттєві зміни у показниках. Означене зумовлено зменшенням відсоткової кількості здобувачів освіти на 21,57 % в експериментальних групах та на 3,36 % – в контрольних групах. Дещо зросла кількість здобувачів освіти із середнім/репродуктивним рівнем у ЕГ (на 6,88 %) та знизилась у КГ (на 0,96 %). Високий/творчий рівень готовності зріс в обох групах респондентів: у ЕГ – на 14,69 %, а у КГ – на 4,45 %. Абсолютний середній показник якісних змін щодо рівнів готовності майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, засвідчив позитивну динаміку: 14,38 % – у респондентів ЕГ та 2,92 % – у респондентів КГ. Проте в здобувачів освіти експериментальних груп він виявся вищим на 11,46 %. Означене засвідчує ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

Проведене дослідження не вичерпує повного спектра порушеної нами проблеми. Актуальними напрямками подальшого дослідження вважаємо підготовку майбутніх вихователів ЗДО до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку за кордоном, в системі підвищення професійної кваліфікації

педагогів, особливості організації художньо-конструктивної діяльності дітей з обмеженими функціональними можливостями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографії, розділи монографій

1. Борин Г.В. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації художньо-конструктивної складової мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку у процесі співпраці з батьками вихованців. *Theoretical foundations of pedagogy and education: collective monograph* / Hritchenko T., Loiuk O., etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. С. 205–227.

2. Борин Г.В. Формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в системі професійної підготовки майбутніх вихователів : монографія / за заг. ред. В. М. Чайки. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2022. 340 с.

3. Boryn G. Ethno-geesthetic component of preparation of future educators to model the content of artistic and constructive activity of children in the institution of preschool education. *Psychology and pedagogy as sciences for the development of the cultural potential of modern society* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. P. 1-22.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях які індексуються в міжнародних наукометричних базах Web of Science чи Scopus

4. Lutsan N., Struk A., Barylo S., Boryn G., Verbeshchuk S. Methodological approaches to the study of innovative forms of education. *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed*. January, 2021. Volume 11. Issue 1. Special Issue XV. P. 68–72.

5. Strelchenko O., Kozynska I., Kozynskyi O., Boryn G., Vazhenina O. Possibilities of topical game-interactive methods in teaching students in higher education institutions. *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed*. January, 2021. Volume 11. Issue 02. Special Issue XXI. P. 186–191.

6. Braslavskaya O., Ozerova L., Vitiuk V., Honcharuk O., Boryn G. Application of modern innovative practices in professional training of future teachers. *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed*. January, 2022. Volume 12. Issue 01. Special Issue XXVII. P. 6–12.

Статті у наукових фахових виданнях України

7. Борин Г.В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів до керівництва художньою працею дітей дошкільного віку. *Наука і освіта: науково-практичний журнал Південного наукового Центру НАПН України*. 2011, № 4. С. 48–51.

8. Борин Г.В. Розвиток творчого потенціалу особистості в процесі професійної підготовки студента до керівництва художньою працею дітей дошкільного віку. *Вісник Прикарпатського національного університету*. Серія : Педагогіка. Івано-Франківськ, 2011. Вип. XXXVIII. С. 58–62.

9. Борин Г.В. Формування моральної культури особистості у процесі професійної підготовки. *Педагогічний дискурс* : зб. наук. праць / гол. ред. І.М. Шоробура. Хмельницький : ХГПА, 2012. Вип. 13. С. 43–47.

10. Борин Г.В. Забезпечення наступності в діяльності ДНЗ та початкової школи. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія : Педагогіка. Івано-Франківськ, 2013. Вип. XLVI. С. 124-128.

11. Борин Г.В. Особистісно-діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Серія : Педагогіка і психологія. Ч. 4. Вип. 44. Ялта, 2014. С. 29-34.

12. Борин Г.В. Пізнавально-когнітивна складова фахової підготовки майбутніх педагогів у Європейському освітньому просторі. *Освітній простір України* : науковий журнал. 2015. Вип. 6. С. 37-41.

13. Борин Г.В. Психолого-педагогічний супровід формування професійної культури педагога в сучасних умовах. *Освіта Закарпаття* : науково-методичний журнал (Освіта XXI століття. Пошук пріоритетів). 2015. № 22. С. 25-29.

14. Борин Г.В. Підготовка майбутніх вихователів до керівництва образотворчою діяльністю дітей дошкільного віку: прикладний аспект. *Освітній простір України* : науковий журнал. 2016. Вип. 7. С. 45-51.

15. Борин Г.В. Обдарована дитина: психолого-педагогічний аспект підготовки майбутнього педагога. *Освітній простір України* : науковий журнал. 2016. Вип. 8. С. 46-52.

16. Борин Г.В. Розвиток творчості дітей дошкільного віку засобами художньої праці: психолого-педагогічний аспект підготовки майбутнього педагога. *Освітній простір України* : науковий журнал. 2017. Вип. 9. С. 50-56.

17. Борин Г.В. Художньо-естетичний розвиток дітей: напрями удосконалення підготовки майбутніх педагогів до взаємодії з сім'ями вихованців. *Освітній простір України* : науковий журнал. 2018. Вип. 12. С. 56-62.

18. Борин Г.В. Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів до творчої художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку. *Освітній простір України* : науковий журнал. 2019. Вип. 14. С. 57-63.

19. Борин Г.В. Педагогічні умови організації художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах ЗДО. *Молодь і ринок*. 2021. № 9 (125). С. 37-42.

20. Борин Г.В. Професійна підготовка студентів до художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку засобами педагогічної практики. *Академічні студії*. Серія : Педагогіка. 2021. № 1 (3). С. 181-186.

21. Marchii-Dmytrash T., Boryn G. Professional training of future educators for the usage of ethnological-aesthetic means in work with children of senior preschool age. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Pedagogy, 9 (1) (2022), P. 123-130.

22. Борин Г.В. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вихователя у процесі підготовки до керівництва художньо-конструктивною діяльністю дітей дошкільного віку. *Перспективи та інновації науки*. Серія : Педагогіка, Психологія, Медицина. 2022. № 4 (9). С. 51-64.

23. Борин Г.В. Науково-педагогічні передумови підготовки майбутніх вихователів до керівництва творчою художньо-конструктивною діяльністю дітей дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 82. С. 155-159.

24. Борин Г.В. Передумови становлення художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку: психолого-педагогічний аспект підготовки майбутнього вихователя. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 47. С. 131-136.

25. Борин Г.В., Марчій-Дмитраш Т.М. Професійна підготовка майбутніх вихователів до формування предметно-практичної компетентності дітей дошкільного віку засобами міждисциплінарної інтеграції. *Перспективи та інновації науки*. Серія : Педагогіка. 2022. № 7(12). С. 83–94.

26. Борин Г.В., Чайка В.М. Підготовка майбутніх вихователів до організації майстер-класів художньо-конструктивного змісту з дітьми дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 83. С. 126–130.

27. Борин Г.В. Теоретико-методологічні засади застосування системного підходу у професійній підготовці майбутніх вихователів до організації творчої художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 48. С. 138–142.

28. Борин Г.В., Чайка В.М. Методологічні засади застосування аксіологічного підходу у професійній підготовці студентів до художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку. *Перспективи та інновації науки*. Серія : Педагогіка. 2022. № 8 (13). С. 13-25.

29. Борин Г.В. Культурологічний підхід у формуванні готовності майбутніх вихователів до творчої художньо-конструктивної діяльності з дошкільниками. *Гірська школа українських Карпат*. 2022. № 26. С. 62-66.

30. Борин Г.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування м'яких навичок у дітей дошкільного віку засобами художньо-конструктивної діяльності. *Педагогічний альманах*. Вип. 52. 2022. С. 105-112.

Опубліковані праці апробаційного характеру

31. Борин Г.В. Наступність у керівництві художньою працею вихованців ДНЗ та учнів початкової школи. Дошкільна і початкова освіта: досягнення, проблеми, перспективи : тези Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачєво, 22-23 листопада 2012 р.). Мукачєво : МДУ, 2012. С. 23–25.

32. Борин Г. Обдарована дитина: психолого-педагогічний аспект діяльності педагога в умовах ДНЗ. *Соціальні трансформації у кризовий період*: Матеріали ІІ науково-практичної конференції (м. Краматорськ, 26 січня 2017 р.). Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 33-37.

33. Борин Г. Підготовка майбутнього педагога до формування творчої особистості молодшого школяра. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти*: Матеріали всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Бердянськ, 14 вересня 2017 р.). Бердянськ: БДПУ, 2017. С. 33-36.

34. Фабрицій Н., Борин Г. Художньо-естетичне виховання старших дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи* : матеріали третьої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів (м. Івано-Франківськ, 29-30 листопада 2017 р.). Івано-Франківськ: НАІР, 2017. С. 234-236.

35. Boryn G. Influence of artistic production on the child of preschool age development. *World Science in 2016: Results* : Proceedings of II International scientific conference (Morrisville, USA, 26 Jan 2017). Morrisville : Lulu Press. 2017. P. 177–181.

36. Гвоздяк Н., Борин Г. Художньо-естетичне виховання дітей дошкільного віку засобами мистецтва. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи* : матеріали третьої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. (м. Івано-Франківськ, 11 квітня 2017 р.). Івано-Франківськ: НАІР, 2017. Вип. 4. С. 196–198.

37. Карабчук М., Борин Г. Етностетичний компонент моделювання змісту трудового виховання старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи* : матеріали четвертої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. (м. Івано-Франківськ, 14-15 листопада 2018 р.). Івано-Франківськ: НАІР, 2018. Вип. 5. С. 187–190.

38. Борин Г.В. Підготовка майбутніх педагогів до організації предметно-практичної діяльності дітей дошкільного віку. *Освіта дітей дошкільного віку у соціокультурному просторі* : збірник науково-методичних праць у 2-х ч. (м. Хмельницький, 11 квітня 2019 р.). Хмельницький : ХГПА, 2019. Ч. 1. С. 45–49.

39. Борин Г.В. Соціокультурна компетентність майбутніх фахівців дошкільної освіти: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми виховання, розвитку та навчання дітей передшкільного віку крізь призму освіти для сталого розвитку* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю). (м. Хмельницький, 24-25 вересня 2019 р.). Хмельницький : ХГПА, 2019. С. 11–15.

40. Борин Г.В. Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*. (м. Івано-Франківськ, 6–8 квітня 2020 р.). Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2020. С. 165–167.

41. Борин Г.В. Підготовка майбутніх педагогів до художньо-конструктивної діяльності в умовах ЗДО. *Матеріали звітної конференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*. (м. Івано-Франківськ, 5-9 квітня 2021 р.). Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2021. С. 9–11.

42. Борин Г.В. Підготовка студентів педагогічних спеціальностей до керівництва художньо-конструктивною діяльністю дітей в ЗДО. *Science, innovations and education: problems and prospects* : proceedings of IX International Scientific and Practical Conference (Tokyo, Japan, 6-8 april 2022). Tokyo: CPN Publishing Group. 2022. P. 236–240.

43. Борин Г.В. Системний підхід у професійній підготовці студентів до організації художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку.

Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти та суспільства : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 22 червня 2022 р.) : у 2 ч. Полтава : ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 8–10.

44. Борин Г.В. Підготовка майбутніх педагогів до організації майстер-класів з художньо-конструктивної діяльності в умовах воєнних реалій. *Управління якістю науково-дослідницької діяльності у закладах вищої та фахової передвищої освіти в умовах воєнних реалій* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації. (м. Одеса, 10 травня – 21 червня 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 38–42.

45. Борин Г.В., Чайка В.М. Формування позитивної мотивації студентів до керівництва художньо-конструктивною діяльністю дітей дошкільного віку у процесі професійної підготовки. *International scientific innovations in human life* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Манчестер, 6 серпня 2022 р.). Manchester: United Kingdom, 2022. С. 211-215.

46. Борин Г.В., Чайка В.М. Підготовка майбутніх вихователів до творчої художньо-конструктивної діяльності з дошкільниками на основі культурологічного підходу. *Modern research in world science* : V Міжнародна науково-практична конференція, (м. Львів, Україна, 7-9 серпня 2022 р.). Львів, 2022. С. 390–395.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

47. Борин Г. В. Художня праця: навчально-методичні вказівки для проведення практичних занять студентів спеціальності. «Дошкільна освіта». Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2011. 73 с.

48. Борин Г.В. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів з дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей». Івано-Франківськ : НАІР, 2016. 34 с.

49. Борин Г. В. Розвиток дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Івано-Франківськ : Поліграфія «Друкарка», 2020. 112 с.

50. Борин Г.В. Художньо-конструктивна діяльність майбутніх вихователів ЗДО: напрями удосконалення професійної підготовки. *Трансформація сучасного освітнього простору* : кол. моногр. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2020. С. 50–56.

51. Борин Г.В. Художньо-конструктивна діяльність майбутніх вихователів ЗДО у змісті професійної підготовки : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2022. 143 с.

АНОТАЦІЯ

Борин Г В. Підготовка майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2023.

Охарактеризовано особливості та структуру художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. Визначено

напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Обґрунтовано систему професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, яка охоплює особистісно-мотиваційний, освітньо-інтегративний, діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний компоненти. Розроблено структурно-функціональну модель системи професійної підготовки, розкрито педагогічні умови, форми, методи і прийоми, засоби навчання, які сприяють ефективному впровадженню системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, художня праця, художньо-конструктивна діяльність дітей дошкільного віку, майбутні вихователі, система професійної підготовки майбутніх вихователів.

ANNOTATION

Boryn H.V. Preparation of future educators for the formation of artistic and constructive activities of preschool children. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences on specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ternopil, 2023.

In the dissertation, based on the analysis of psychological-pedagogical and methodical literature, a theoretical-methodological substantiation, development, and experimental verification of the effectiveness of the system of training future teachers of preschool education institutions for the formation of artistic and constructive activities of preschool children were carried out. In the research process, the essence and peculiarities of preschool children's artistic and constructive activity were clarified, and its structure was characterized. On the basis of the scientific and pedagogical analysis of the investigated problem, it was established that preschool children's artistic and constructive activity is characterized by permanent progress, begins in the conditions of family upbringing, and is formed and improved in a preschool educational institution. A comprehensive analysis of scientific and methodological sources made it possible to identify the following components of the artistic and constructive activity of preschoolers: analytical-cognitive, constructive-transformative, artistic-creative, and personal.

It was found that the preparation of future educators for the formation of artistic and constructive activities of preschool children should be organized in different directions: 1) artistic and constructive activities of preschool children which include the following types of work: conducting classes with children, excursions, organizing exhibitions of children's works, organization of children's independent artistic and constructive activities, work with parents; 2) the teacher's own artistic and constructive activity: production of various didactic materials for classes, children's games, attributes for holidays; design activity (aesthetic decoration of the residence of the child care center, playground, area of the preschool education institution).

The theoretical and methodological basis of the dissertation research was made up of systematic, personally oriented, activity, competence, axiological, and cultural approaches, which allowed: to substantiate the tasks and directions of the research; determine the program and methodical structure, research stages; find out the essence of basic concepts; characterize the conceptual and categorical apparatus of research; to develop a concept, a pedagogical model, to substantiate the pedagogical conditions for the training of future educators for the formation of artistic and constructive activities of preschool children and directions for improving the system of professional training of future specialists of the preschool profile in the specified direction; analyze empirical data and formulate conclusions. The research concept is based on methodological, theoretical and technological concepts, according to the provisions of which a model of the training system of future educators for the formation of the artistic and constructive activity of preschool children in the conditions of special education is designed, which reflects: the interaction of personal-motivational, educational-integrative, activity-based, reflective-assessment components of training. Taking into account the general didactic and specific principles and criteria, the content of the artistic and constructive training of future preschool teachers was structured by means of the purposeful filling of educational courses («Fundamentals of fine art with methods of guiding children's visual activity», «Modern artistic techniques for children of early and preschool age», «Decorative art», «Artwork and the basics of design») with appropriate psychological-pedagogical, artistic-aesthetic and special artistic-constructive knowledge, which is necessary for students to properly organize and guide the creative development of children.

Pedagogical conditions for the preparation of future educators for the formation of artistic and constructive activities of preschool children have been determined. Innovative and traditional forms, methods, and teaching tools were selected, and criteria, indicators, and levels of readiness of future educators for the formation of artistic and constructive activities of preschool children were identified: motivational (diagnosis of the level of formation of motivational readiness of the individual), cognitive (selection of relevant knowledge that is necessary for proper training of future educators in the specified aspect), conative-educational (proper level of formation of relevant skills) reflexive-corrective (formation of personal and professional qualities, presence of creative potential in the specified type of activity). Experimental verification of the effectiveness of the training system for future educators for the formation of artistic and constructive activities of preschool children was carried out. Research and experimental work confirmed the position of the research concept and proved the effectiveness of the proposed training system for future teachers for the formation of artistic and constructive activities of preschool children.

Key words: preschool education institution, artistic work, artistic and constructive activity of preschool children, future educators, system of professional training of future educators.

Підписано до друку 03.03.2023.
Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний 80 г/м². Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 1,9.
Наклад 50 прим. Зам. № 03/23/2-1

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. +38 (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФОП Осадца Ю.В.